

תפארת רפאל

מיסודו של הראשון לציון מרן רבנו עובדיה יוסף זצוק"ל

עלון תורה והלכה לכל בני המשפחה

יוצא לאור ע"י תלמוד תורה ומפעלי חסד
"תפארת רפאל" עטרת שרה
ע"י רב רפאל זצ"ל בן פנחס זצ"ל ע"י שרה צביה בת ד"ר עליה

פְּרָשְׁת: מִטּוֹת - מִסְעֵי

עלון מס': 1,807 | תש"פ

ליקט וערך: הרב רפאל זבחי שליט"א
רב בק"ק "תפארת רפאל" תל-אביב

העלון נוסד בשנת תשמ"ה (1985)
בידי הרב שלמה זבחי שליט"א

"מוצא שפתיך תשמר" - הבה נשמור על מוצא פינו!

פרשתנו פותחת בדיני הנדרים. השבועות והנדרים הם מההלכות החמורות ביותר, ודווקא בהם יש פירצה נוראה. יש כאלו, שעל כל דבר, קטן כגדול, בכל ויכוח ושיחה, ניתן לשמוע מפייהם: "בחיי שכך היה", או "בחיי השם!" וכמה נורא החטא, כמה איום העונש, הרחמן ישמור ויגן: "בעוון נדרים בניו של אדם מתים כשהם קטנים", בר מינו, והאישה נענשת, רחמנא ליצלן. "בעוון שבועת שווא, ושבועת שקר, חיה רעה מתרבה, והבהמות מתות, ובני אדם מתמעטים, והדרכים משתוממים" (שבת לג.). רבותינו מסרו לנו, שהשטן ממקד את כל המאמצים כדי להחטיא את האדם בחטאים כאלו שהעונש עליהם הוא נורא ואיום. וזוהי דוגמא לכך. מי יודע כמה צרות המיטו השבועות והנדרים שנפלטים בקלות שכזו!

פעם, כאשר אבותינו חינו אותנו לשמור על מוצא פינו, שלא להוציא שם שמים לבטלה, להיזהר בשבועות, לברוח משקרים, להימנע מקללות, קיבלנו מפייהם את האמת כמו שהיא. כיום, שהעולם התדרדר והדורות התמעטו, ורוחות של כפירה ותרבות אנשים חטאים, ביקש הקדוש ברוך הוא להמחיש לנו את קבלת האבות ומסורת הדורות. מבקש אתה לדעת מהו כוחה של מילה? דע לך, שאדם מדבר פה - וקולו נשמע בקצה העולם! דע לך, שהאדם יכול להפעיל מחשבים ורובוטים באמצעות קולו, ותבין ש"מִוֶּת וְחַיִּים בְּיַד לְשׁוֹן" (משלי יח, כא). פעם, כשאמרו חכמים: "דַּע מַה לְמַעַלָּה מִמֶּךָ, עֵין רוּאָה וְאָזן שׁוֹמַעַת", האמינו הכל שכך הדבר. היום, המחישו לנו זאת. לוויינים משוטטים ומצלמים הכל, מתעדים הכל. רואים הכל, וצופים בכל הנעשה על פני כדור הארץ.

נדע ונבין, כי גדול עד מאוד כוחה של המילה הנאמרת. הן לטובה, כוח של תורה ותפילה, והן - חלילה - לרעה. נדע זאת, ונמנע מאיסורי שבועות ונדרים! אם נדרנו - נשמור על מוצא פינו! אבל, שואל רבינו ה"בן איש חי" זצ"ל בספרו "אדרת אליהו", איך קורה שאדם נכשל בעוון חמור זה? נתבונן ונחשוב: הוא נודר בעת צרה, מכיון שהוא מאמין שבזכות הנדר יושע. אז איך זה שאינו משלם את נדרו? ועל כך ענה במשל. משל לאדם שראה וילה נהדרת, יפהפיה, ואחד מחלונותיה שבור. ובמקום הזכוכית החסרה, קבעו סחבה מרובבת... השתומם האיש: הרי "אין עניות במקום עשירות". זה לא הולך ביחד, הוילה היפה והמהודרת עם הסמרטוט שבמסגרת החלון! אמרו לו: אין פשוט מזה. אדם עשיר בנה את הוילה, ונפטר. בנו ירש את רכושו וביזבזו. עכשיו הוא נותר עם הוילה - ובלא פרוטה בכיסו...! אם כך, הכל מובן! הוא הדין, אמר רבינו ה"בן איש חי", בנו.

הז"ל אומרים על הפסוק: "שחֹרָה אֲנִי וְנִאֲוָה" (שיר השירים א'), שחורה אני - במעשי, ונאוה - במעשה אבותי. הם הורישו לנו הון רוחני עתק. השאלה היא מה עשינו בו... הם לימדו אותנו, למשל, שמילה של אדם היא קודש. ששבועה היא זהב. שנדר שמקיימים אותו - פודה מכל צרה. ואנחנו ירשנו את האוצר הנפלא הזה, וקבענו בו סחבות...!

הקליפה נשמרה. המילה - בלי התוכן. השבועה - בלי האמת. והנדר - בלי הקיום. ואפשר להמשיך הלאה: התפילה - בלי הכוונה, ביטויי לשון ("בעזרת השם", "אם ירצה השם") - בלי מחשבה על תוכנם... מובן, שאין הדברים אמורים לגבי כלל הציבור. ישראל קדושים הם. הדברים נאמרים אך ורק לגבי אלו, שאינם מודעים לחומרה שבשבועת שווא ונדר עקר. מעתה, ודאי יקיימו את המאמר: "חֲכָמִים, הִזְהָרוּ בְדַבְרֵיכֶם"!

לא יחל דברו ככל היצא מפיו יעשה (ל, ג) - מי שנוהר בדברו לבל תחולל שום מילה היוצאת מפיו ולא תהא לבטלה, ככל היוצא מפיו יעשה - ברכותיו מתקיימות וכל דיבור שלו נחשב כגזרה שיש למלאה. יחל לשון התחלה, לא יחל דברו - האדם אינו צריך להתחיל מיד עם הדיבור, אלא יחשוב אם אין בזה דיבורים אסורים.

אלה מסעי (לג, א) - אחרי גלות מצרים המשיכה הגלות כי הגאולה נעשתה בידי בשר ודם, אבל הגאולה העתידה תהיה בידי ה' ותהיה גאולה נצחית. אלה מסעי בני ישראל, ראשי תיבות ארבע הגלויות אדום, מדי, בבל, יון. (החיד"א). בכל המסעות לא כתובה האות ז', רמז שבשבת נחו ולא נסעו.

כתוב בקיצור שולחן ערוך: שלוש הפטרות דפורענותא הרי הן סימן דש"ח - דברי ירמיהו, שמעו דבר ה', חזון ישעיהו. בעלי מוסר אומרים, שצריך לשמור על שלושת הדברים האלו: דברי - הכוונה על הדיבור, שמעו - על השמיעה, וחזון - על הראיה.

שבוע

עשיר אחד בא לרבי זלמן מוולוז'ין והתאונן לפניו, כי לאחר שהשיא את בנו היתברר, כי הכלה מבוגרת מהחתן בעשר שנים. ניחמו הרב: בפרשת 'מסעי' מסופר על בנות צלופחד, ורש"י מפרש שכאן נימנו הבנות לפי גילן, ואילו בכל המקרא נימנו לפי חוכמתן. למה דווקא כאן נימנו לפי הגיל? אלא שכאן היה כבר אחר נישואיהן, והקטנה בהן הייתה יותר מגיל ארבעים. לפני החתונה לא נעים לספר על גילן המופלג, אבל לאחר שכבר היתחתנו, מותר כבר לספר את הגיל האמיתי ואין ממה לחשוש...

מושגים ביהדות

משנכנס אב ממעטין בשמחה, ויהי רצון שייהפכו ימים אלו לששון ולשמחה. בא' באב בשנת ב'תפ"ח, נפטר אהרון הכהן ב'הר-ההר', והוא יום הפטירה היחיד המוזכר בתנ"ך. בילקוט שמעוני כתוב בפירוש, שהמערה בו נקבר נעלמה ולא נודעה, וי"א שנעלמה רק לפי שעה. ביום זה בשנת ג' תי"ג, עלה עזרא הסופר מבבל לירושלים לאחר שהסתיימה בניית בית המקדש השני ע"י זרובבל בן-שאלת'אל ראש הגולה. מסעו מבבל לירושלים נמשך כארבעה חודשים, מחודש ניסן ועד חודש אב בשנת 457 לפני הספירה, היא השנה השביעית לשלטונו של ארתחשסתא מלך פרס. בה' במנ"א של"ב (1572), נפטר רבי יצחק לוריא האר"י הקדוש, מגדולי המקובלים בכל הדורות, כשהוא בן ל"ח בלבד. האר"י נולד בירושלים לרבי שלמה לוריא, בן למשפחת הרבנים האשכנזית לוריא המיוחסת לרש"י ולדוד המלך, ולאם ספרדיה, בת למשפחת פראנסיס.

סיפור השבוע

איש כי ידר נדר לה' (כג, כב)

בהיותו כבן שתים עשרה התייתם מאימו הגאון רבי אברהם פטאל זצ"ל (חמיו של מרן רבינו עובדיה יוסף זצ"ל). הוא נותר עם שתי אחיותיו הפעוטות, ואביו שכרע באותה עת תחת חובות כבדים עקב מחלתה הממושכת של האם, גידלם לבדו. בצער ובכאב שוחח האב עם בנו הגדול: "יודע אני שחשקה נפשך בתורה והיא ממוש חייך" אמר לו האב, "אך מה אעשה, והמצב אינו מאפשר לי להמשיך ולשלם שכר לימוד עבורך... לא זו בלבד, אלא שאני נאלץ לבקש ממך שתטה שכם לפרנסת המשפחה ותסייע לי לשלם את החובות הכבדים הרובצים על צווארי". עוד לפני שהספיק הילד בן ה-12 למצוא עבודה, תקפה אותו מחלה קשה, ומצבו הלך והחמיר עד שהגיע לשערי מוות רח"ל. בכירי הרופאים שהוזעקו מאירופה לטפל בבנו של אחד מעשירי הקהילה שלקה גם הוא במחלה קשה, בדקו גם את רבינו, אבל לאחר בדיקה קצרה נאלצו גם הם להודות שאין מזור למחלתו של הילד, ושהם אינם יכולים להציל את חייו.

האב הלום הצער בא לפני רבני העיר וביקש מהם בכל לשון של תחינה ובקשה שיעתירו בתפילה עבור בנו. בייאוש פנה אל הרופא, וביקש לשמוע האם אפסה כל תקווה. אמר הרופא: "תרופה אין, אבל לפעמים מתאושש החולה ונרפא מעצמו ממחלתו. עם זאת, אני נאלץ לומר לך שעל פי המצב הקיים לא נראה שבינך יחלים מהמחלה הקשה". "כיצד תוכל לדעת שבני לא יחלים ממחלתו" שאל האב, והרופא השיב לו: "ראיתי שעיניו כבויotes, הוא נראה כמי שאין לו כל רצון לחיות, ובמצב כזה אין לו סיכוי להחלים ממחלתו". אביו של רבינו הבין מה גרם לבנו לאבד את רצון החיים. הוא מיהר לביתו, ניגש למיטת בנו וזעק באוזני הילד החולה: "נדרתי נדר", אמר לו בקול מתייפח, "שאם תחלים ממחלתך ותשוב לאיתנך הראשון, אניח לך ללמוד תורה כאוות נפשך, ולא אמנע אותך עוד מלימוד התורה". כעבור ימים אחדים צעדו בני הקהילה אחר מיטתו של בן העשיר שנפטר, בעוד רבינו מחלים ומתאושש במהירות, ושב עד מהרה לשקוד על תלמודו. ואכן, חזקה על ההולך ללמוד שנעשה אדם גדול, ורבינו עלה והתעלה במעלות התורה והיראה, כשהוא הופך לתלמיד חכם מופלג ומוכר מאוד בעירו.

יוסיף דעת

חינוך ילדים קודם לפרנסה

"בנו לכם ערים לטפכם וגדרת לצנאכם" (לב נד') - בני ראובן גד וחצי שבט המנשה מבקשים ממשה כד: "ויגשו אליו ויאמרו גדרת צאן נבנה למקננו פה וערים לטפנו", בו ברגע משה נוזף בהם ומתקן את טעותם: "בנו לכם ערים לטפכם וגדרת לצנאכם". משה מקדים את הילדים לפני בעלי החיים, ובעצם מחליף את הסדר. משה לימד אותם לקח בערכים ובסדרי העדיפויות, קודם המשפחה והילדים ורק אח"כ הרכוש. מסופר על אדם שנועל בשוגג בחנות סופרמרקט גדולה בסוף שבוע, לאחר שלא הצליח להיחלץ משם הוא החליט לשחרר את תסכוליו ע"י נקמה בהנהלת החנות. הוא בילה את זמן המאסר שלו בהחלפת תגיות המחירים על הסחורה. התוצאה: מעיל פרווה משובחת היה 19 דולר, בעוד שמחירה של עניבה היה 1500 דולר. פריטי ריהוט הוצעו למכירה במחיר גרעינים שחורים, ומערכות שמע ופלזמות במחיר של גרביים. נתאר לעצמנו את הבלאגן שהתרחש עם פתיחת החנות!... **אנו צוחקים, אך האם תגיות המחירים שלנו מסומנות כראוי? האם אנחנו מעריכים נכון את הדברים שבחינו, או שגם אנו מקדימים את המקנה לטף?...**

יוסיף חכמה

ערי המקלט

בפרשתנו מסופר אודות שש ערי המקלט שציווה משה את בני ישראל להעמיד לרוצחים בשגגה. שלוש בעבר הירדן שם נפיש (מצויים) רוצחים, ושלוש בארץ ישראל. בתחילת ספר דברים מובאים שמות הערים מעבר לירדן: בצר, ראמת וגולן. ובספר יהושע מובאים השמות בארץ: קדש, שכם וקריית ארבע היא חברון. עיר מקלט היא עיר שאותה מצווה התורה להפריש כמקום מסתור לרוצח בשגגה, נקראת גם עיר המועדה על שם ששם מתוועדים ומתקבצים הרוצחים בשגגה. **השהייה בעיר נועדה לשתי מטרות:** הצלת ההורג מפני נקמתו של גואל הדם, ועונש על כך שהרג אדם כתוצאה מחוסר זהירות. מן הטעם השני, הבריחה לעיר מקלט היא חובה, גם כשלא נשקף איום כלשהו על ההורג. ראובן זכה להיות ראשון בערי המקלט. שעירו הייתה בצר במדבר בארץ הראובני, מפני שהוא התחיל הראשון בהצלת יוסף מהשבטים.

מעבר לשש ערי המקלט, גם כל ארבעים ושמונה ערי הלויים היו קולטות את הרוצחים בשגגה, אלא שיש שני הבדלים ביניהם: שש ערי המקלט היו קולטות גם כשהרוצח היה נכנס אליהן בלי ידיעה שהיא עיר מקלט, ואילו ערי הלויים קולטות רק בידיעה. ועוד, שרוצח בשגגה בעיר מקלט אינו משלם שכר על דירתו, ובערי הלויים היה משלם שכר לבעל הבית. בערי המקלט גרו הכוהנים והלויים, כי עליהם הוטל לדרוש ולחקור את מעשה הרצח. אם היה בשוגג או במזיד. **חובה הייתה לסמן את הדרך לערי המקלט** בשלטים ברורים על מנת לאפשר את הבריחה המהירה ביותר לעיר המקלט. בכל שנה בט"ו אדר, לקראת סוף החורף, מצויים שלוחי בית הדין לתקן את הדרכים כדי לאפשר בריחה מהירה לערי המקלט.

"וה' האמירך היום להיות לו לעם סגלה כאשר דבר לך ולשמור כל מצותיו"

קבלת עול תורה ומצוות בכותל המערבי - בכל שנה נערך טקס בר מצווה רב רושם המתקיים ליד שריד בית מקדשנו הכותל המערבי לעשרות נערי בר מצווה מקהילת קודש "אנוסי משהד" בארצות הברית, שבאים ארצה לחגוג את היכנסם לעול תורה ומצוות יחד עם משפחותיהם בארץ הקודש. מעמד הנחת התפילין המרגש מלווה ע"י **הרב שלמה זביחי שליט"א** מרבני הקהילה הקדושה בארץ ובעולם, כשבמעמד המרגש מקבל כל נער את הסיידור השלם והמפואר **'ברכת רפאל'** כשחוקק עליו שם הנער כדי שהסיידור ילווהו לכל מקום ובכל זמן. מפאת הנגיף המשתולל בעולם וסגירת גבולות המדינות, נבצר מהם השנה להגיע לארץ ישראל. ברכתנו אליהם: יהי רצון שתזכו לגדול לתורה לחופה ולמעשים טובים בתוך שאר נערי עם ישראל - אמנו. **בתמונות:** המעמד המרגש בכותל המערבי, הנחת התפילין, וקבלת הסיידור המפואר.

אמרת השבוע

"כל תפילה שאין מתפללים אותה בשם כל ישראל אינה תפילה" (רבי פינחס מקוריין)

דינים השייכים מראש חודש אב

- א. 'משנכנס אב ממעטים בשמחה'. וישראל שיש לו דין ודברים ותביעה משפטית עם גוי, יתחמק מלהתדיין עמו בימי פורענות אלה, ולאחר עשרה באב יתדיין עמו. ומי שצריך לעבור ניתוח, והוא ניתוח שאפשר לדחותו עד אחר תשעה באב, כדאי שידחה הניתוח. מראש חודש אב עד התענית ממעטים במשא ומתן של שמחה, כגון קניית צורכי חופה, ותכשיטי כסף וזהב, ותפירת בגדים חדשים, ובמיוחד לצורך נישואין. וכל זה כשאפשר להכין ולקנות צרכי חופה הללו לאחר תשעה באב, אבל אם יום הנישואין נקבע מיד לאחר תשעה באב, מותר, אם הוא בחור רווק שטרם קיים מצות פריה ורבייה. ואפילו אם יש שהות לקנות צורכי חופה ולהכיןם לאחר תשעה באב, אם יש חשש שיתייקרו לאחר מכן, מותר לקנותם בימים אלו. והוא הדין לרהיטים חדשים שנקנים לצורך הנישואין.
  - ב. יש להחמיר שלא לסייד או לצבוע את חדרי הדירה מראש חודש אב, עד התענית. אך מותר לבנות מעקה אפילו ביום תשעה באב, הואיל ויש בו מצוה למנוע סכנה. ואפשר לברך על המעקה.
  - ג. כשיש ברית מילה בימים אלה, מותר להביא מנגנים בכלי שיר, ואפילו בשבוע שחל בו תשעה באב, וכן בשעת הסעודה. אבל בלילה שלפני יום המילה שעושים לימוד "ברית יצחק", אין להתיר זולת שירה בפה, החל מ"ז בתמוז.
  - ד. מותר לספרדים להסתפר ולהתגלח בימי בין המצרים. ואף הנוהגים שלא להסתפר מ"ז בתמוז, אם יצו להקל לגלח את זקנם מפני צערם, בערב שבת חזון, יש להם על מה שיסמוכו.
  - ה. המנהג בעיר הקודש ירושלים ת"ו, שאין אוכלים בשר מיום ראש חודש אב עד יום עשרה באב, ויום העשירי בכלל האיסור. ומנהג הספרדים להקל באכילת בשר ביום ראש חודש אב עצמו. ויש מחמירים גם בראש חודש. אך מותר לתת לילדים קטנים שלא הגיעו למצות מאכלי בשר גם אחר ראש חודש אב, עד התענית, ובפרט אם הילד רזה וחלש.
  - ו. מותר לאכול בשר אחר ראש חודש אב בסעודת מצוה, כגון בסעודת ברית מילה, סעודת פדיון הבן, או סעודת שבע ברכות, או סעודת בר מצוה הנערכת ביום הגיע הנער לגיל 13 שנה ויום אחד. וכל הקרובים של בעל הברית ריעיו ואוהביו הקרואים לסעודה רשאים לאכול שם בשר, אבל סתם בני אדם שהולכים שם אך ורק למטרה זו של אכילת בשר למלאת תאונתם, הרי הם כעושים מצוה הבאה בעבירה.
  - ז. מותר לישראל בעל מסעדה כשרה, לספק מאכלי בשר ללקוחותיו גם אחר ראש חודש אב, אף על פי שמנהג ארץ ישראל להימנע מאכילת בשר כבר מראש חודש אב, ובפרט אם יש מקום לתלות שהלקוח אינו בקו הבריאות כל כך, ואין בזה משום "לפני עיור לא תתן מכשול", שאם ימנע בעל המסעדה לספק מאכלי בשר, יהיה לו הפסד, שיעזבוהו לקוחותיו וירעו בשדה אחר. ואם אפשר לו להגיש בשר עוף, עדיף יותר מאשר להגיש בשר בהמה. ויש להקל לרבנות לתת הכשר למסעדה המספקת בשר מראש חודש אב, שאם לא כן יש חשש שיבואו לאכול נבילות וטריפות במסעדות לא כשרות.
- חז"ל דרשו את הפסוק (ישעיה סו, י'): 'שמחו את ירושלים, וגילו בה כל אהביה, שישו אתה משוש, כל המתאבלים עליה'. מכאן אמרו: כל המתאבל על ירושלים - זוכה ורואה בשמחתה. ושאינו מתאבל על ירושלים - אינו רואה בשמחתה. (תענית ל:)

הזמנים לפי לוח "אור החיים" המבוסס על פסקי מרן הגר"ע יוסף זצ"ל

פְּרִשַׁת הַשְּׁבוּעַ
מִטּוֹת - מִסְעֵי
(שבת מברכין)

יְרוּשָׁלַיִם	תַּל אֲבִיב	חִיפָה	בֵּאֵר שֶׁבַע
7:30	7:28	7:31	7:28
8:20	8:18	8:21	8:18
9:15	9:12	9:16	9:12

עלון השבוע לעילוי נשמת סבתנו הצדקת מרת שרה בת דינה ומשיח זביחי ע"ה נפטרה ב-כד' תמוז תשנ"א ולעילוי נשמת סבינו משיח בן שמואל זביחי ז"ל נפטר ב-כד' תמוז תשל"ד ת.נ.צ.ב.ה ולהצלחת כל משפחת זביחי ברוחניות ובגשמיות - אמן

הַפְטָרָה

"שמעו דבר" ירמיה ב'

תלמוד תורה לילדים
שיעורי תורה וזמנות לבנות
כלל ובית מדרש
בגדים תורניים
קידוש רחוקים
בגן הוצאת ספרים וזקן סתבי יד
דאגה לרווחת החילים בבית
עזרה לנזקקים
חודרת רוחנית לעולים חדשים
מוקד עולמי לאמירת התילים
שמעון תדמי